

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**HISTORIA SZTUKI
POZIOM ROZSZERZONY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A1, A2, A3, A4, A7)**

GRUDZIEŃ 2013

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.3) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie i w przestrzeni geograficznej.

Poprawna odpowiedź:

Altamira, Lascaux

Schemat punktowania:

1 pkt – za podkreślenie nazw 2 stanowisk archeologicznych

0 pkt – za podkreślenie nazw 1–0 stanowisk archeologicznych lub błędne podkreślenia

Zadanie 2. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.10) Zdający zna, poprawnie stosuje oraz definiuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki.
---	--

Poprawna odpowiedź:

A. transept

B. filigran

C. impast

Schemat punktowania:

2 pkt – za podanie 3 poprawnych terminów

1 pkt – za podanie 2 poprawnych terminów

0 pkt – za podanie 1–0 poprawnych terminów

Zadanie 3. (0–4)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.4) Zdający przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli.
---	--

Poprawna odpowiedź:

1. sztuka bizantyńska

2. barok

3. gotyk

4. sztuka bizantyńska

5. gotyk

6. renesans

7. renesans

8. barok

Schemat punktowania:

4 pkt – za podanie 8 poprawnych uzupełnień

3 pkt – za podanie 7–6 poprawnych uzupełnień

2 pkt – za podanie 5–4 poprawne uzupełnienia

1 pkt – za podanie 3 poprawne uzupełnienia

0 pkt – za podanie 2–0 poprawnych uzupełnień

Zadanie 4. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.8) Zdający zna i rozpoznaje podstawowe techniki plastyczne i określa ich cechy charakterystyczne, przypisując te techniki artystom, którzy się w nich specjalizowali.
---	---

Poprawna odpowiedź:

1. haft/plótno haftowane/tkanina haftowana
2. miniatury/iluminacje/malarstwo książkowe/tempera
3. mozaika
4. witraż

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za 4 poprawne uzupełnienia
1 pkt – za 3–2 poprawne uzupełnienia
0 pkt – za 1–0 poprawnych uzupełnień

Zadanie 5. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.7) Zdający wiąże dzieło z miejscem, w którym się znajduje (muzea, galerie, kościoły, miasta).
---	---

Poprawna odpowiedź:

- A. Kunsthistorisches Museum w Wiedniu
- B. Luwr w Paryżu
- C. Galleria degli Uffizi
- D. Muzeum Czartoryskich w Krakowie
- E. National Gallery w Londynie

Schemat punktowania:

- 3 pkt – za 5 poprawnych odpowiedzi
2 pkt – za 4–3 poprawne odpowiedzi
1 pkt – za 2 poprawne odpowiedzi
0 pkt – za 1–0 poprawnych odpowiedzi

Zadanie 6. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich oraz określić w przybliżeniu czas ich powstania.
---	--

Poprawna odpowiedź:

- A. Rewolucja lipcowa 1830 r.
- B. Powstanie Hiszpanów przeciwko wojskom Napoleona
- C. Powstanie styczniowe 1863 r.
- D. Wielka Rewolucja Francuska 1789 r.

Schemat punktowania:

- 3 pkt – za 4 poprawne odpowiedzi
2 pkt – za 3 poprawne odpowiedzi
1 pkt – za 2 poprawne odpowiedzi
0 pkt – za 1–0 poprawnych odpowiedzi

Zadanie 7. (0–6)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.3) Zdający rozpoznaje dzieła różnych epok, stylów oraz kierunków sztuk plastycznych, potrafi umiejscowić je w czasie i w przestrzeni geograficznej; 1.12) Zdający potrafi wskazać funkcję dzieła i określić, jaki wpływ ma ona na jego kształt.
---	--

Poprawna odpowiedź:

A.

- a) Zamek królewski na Wawelu w Krakowie/Wawel w Krakowie
- b) renesans, rezydencja/funkcja reprezentacyjno-mieszkalna/muzeum/pomnik historii

B.

- a) Kościół św. św. Piotra i Pawła w Krakowie/Kościół Jezuitów w Krakowie
- b) barok, funkcja sakralna

C.

- a) Teatr Wielki w Warszawie
- b) klasycyzm/neoklasycyzm, funkcja kulturalna/budowla użyteczności publicznej,

D.

- a) Barbakan/Rondel w Krakowie
- b) gotyk, funkcja obronna

Schemat punktowania:

- 6 pkt – za podanie 12 poprawnych informacji
- 5 pkt – za podanie 11–10 poprawnych informacji
- 4 pkt – za podanie 9–8 poprawnych informacji
- 3 pkt – za podanie 7–6 poprawnych informacji
- 2 pkt – za podanie 5 poprawnych informacji
- 1 pkt – za podanie 4 poprawnych informacji
- 0 pkt – za podanie 3–0 poprawnych informacji

Zadanie 8. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.11) Zdający zna podstawowe motywy ikonograficzne, rozpoznaje świętych, bogów greckich i alegorie wybranych pojęć po atrybutach i sposobach przedstawień.
---	--

Poprawna odpowiedź:

- św. Barbara – wieża
- św. Jerzy – smok
- Posejdon – trójząb
- św. Piotr – klucze
- św. Jan Ewangelista – orzeł
- Temida – waga
- św. Jakub – muszla
- św. Łukasz – wół

Schemat punktowania:

- 3 pkt – za podanie 8–7 poprawnych odpowiedzi
- 2 pkt – za podanie 6–5 poprawnych odpowiedzi
- 1 pkt – za podanie 4–3 poprawne odpowiedzi
- 0 pkt – za podanie 2–0 poprawnych informacji

Zadanie 9. (0–3)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich oraz określić w przybliżeniu czas ich powstania.
---	--

Poprawna odpowiedź:

- A. Piet Mondrian
- B. Paul Gauguin
- C. Vincent van Gogh

Schemat punktowania:

- 3 pkt – za podanie 3 nazwisk artystów
- 2 pkt – za podanie 2 nazwisk artystów
- 1 pkt – za podanie 1 nazwiska artysty
- 0 pkt – za brak poprawnych odpowiedzi

Zadanie 10. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.10) Zdający zna, poprawnie stosuje oraz definiuje terminy i pojęcia z zakresu historii sztuki; 1.4) Zdający przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli.
---	--

Poprawna odpowiedź:

- kubizm
- Picasso
- Braque
- collage/kolaże

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za 4 poprawne uzupełnienia
- 1 pkt – za 3–2 poprawne uzupełnienia
- 0 pkt – za 1–0 poprawnych uzupełnień

Zadanie 11. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.5) Zdający zna twórczość najwybitniejszych artystów i potrafi wymienić dzieła, które stworzyli, rozpoznać najsłynniejsze z nich oraz określić w przybliżeniu czas ich powstania.
---	--

Poprawna odpowiedź:

- Maria Medycejska
- Karol I Stuart
- książę Gonzaga
- infantka Izabela

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za 4 poprawne podkreślenia
- 1 pkt – za 3–2 poprawne podkreślenia
- 0 pkt – za podanie 1–0 poprawnych podkreśleń lub błędne podkreślenia

Zadanie 12. (0–2)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.6) Zdający identyfikuje dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom (w tym zna plany i układy przestrzenne dzieł architektury najbardziej charakterystycznych dla danego stylu i kręgu kulturowego).
---	--

Poprawna odpowiedź:

- A. rotunda
- B. założenie na planie krzyża greckiego
- C. założenie bazylikowe na planie krzyża łacińskiego
- D. oktagon

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za 4 poprawne odpowiedzi
- 1 pkt – za 3 poprawne odpowiedzi
- 0 pkt – za 2–0 poprawnych odpowiedzi

Zadanie 13. (0–7)

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	1.4) Zdający przyporządkowuje twórczość poszczególnych artystów do stylów i kierunków, w obrębie których tworzyli.
---	--

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

- A. René Magritte, surrealizm
- B. Marcel Duchamp, dadaizm
- C. Pablo Picasso, prekubizm/kubizm
- D. Piet Mondrian, neoplastycyzm/abstrakcjonizm/abstrakcja geometryczna
- E. Umberto Boccioni, futuryzm
- F. Gustav Klimt, secesja/Jugendstil/art nouveau

- 6 pkt – za 12 poprawnych odpowiedzi
- 5 pkt – za 11 poprawnych odpowiedzi
- 4 pkt – za 10–9 poprawnych odpowiedzi
- 3 pkt – za 8–7 poprawnych odpowiedzi
- 2 pkt – za 6–5 poprawnych odpowiedzi
- 1 pkt – za 4 poprawne odpowiedzi
- 0 pkt – za 3–0 poprawnych odpowiedzi

Poprawna odpowiedź:

Najwcześniejsze dzieło: F

Schemat punktowania:

- 1 pkt – za poprawny wybór dzieła
- 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 14. (0–12)

Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura; w malarstwie: kompozycja, kolor, światłocień), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.
--	---

a)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Temat: Chrystus Pantokrator (lub Chrystus na majestacie)

Elementy:

- postać tronująca
- gest błogosławieństwa
- otoczony przez świętych
- przedstawiony w mandorli
- w ręku trzyma księgę Ewangelii (Biblię)

Schemat punktowania:

- 4 pkt – za rozpoznanie tematu i wskazanie 3 elementów fresku
- 3 pkt – za rozpoznanie tematu i wskazanie 2 elementów fresku
- 2 pkt – za rozpoznanie tematu i wskazanie 1 elementu fresku
- 1 pkt – za rozpoznanie tematu i błędne wskazanie elementów fresku
- 0 pkt – za błędne rozpoznanie tematu lub brak odpowiedzi

b)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

- nimb w kształcie krzyża – odnosi się do męki Chrystusa
- księga oznacza naukę Chrystusa ujętą w Ewangeliach
- litery Alfa i Omega – wskazują, że Bóg zawiera w sobie początek i koniec stworzenia (odnoszą się zarówno do Stworzenia świata jak i do jego końca)
- mandorla – określa boską naturę postaci

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za poprawne wymienienie symbolu lub atrybutu i omówienie jego znaczenia
- 1 pkt – za poprawne wymienienie symbolu lub atrybutu i błędne omówienie znaczenia lub brak omówienia
- 0 pkt – za błędne wskazanie symbolu lub atrybutu lub brak odpowiedzi

c)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

- uwznioślenie postaci Chrystusa,
- ukazanie Chrystusa w wymiarze transcendentnym (poza czasem i przestrzenią)
- wyrażanie potęgi Boga
- wzbudzenie w patrzącym lęku i poczucia własnej małości
- funkcja dydaktyczna

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za podanie 2 informacji
- 1 pkt – za podanie 1 informacji
- 0 pkt – za podanie 2–0 informacji

d)

Poprawna odpowiedź:

Fresk znajdował się w absydzie/nad ołtarzem głównym.

Schemat punktowania:

1 pkt – za poprawne wskazanie miejsca

0 pkt – za błędne wskazanie lub brak odpowiedzi

e)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Styl: romański

Cechy formy:

– kompozycja frontalna

– ujęcie hieratyczne

– symetria

– jednoplanowość (brak iluzji przestrzeni)

– statyka

– perspektywa hierarchiczna/intencjonalna (postać Chrystusa wyraźnie większa od pozostałych)

– brak modelunku (płaska plama)

– wyraźny kontur (graficzność)

– nasycone barwy

Schemat punktowania:

1 pkt – za określenie stylu dzieła

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

2 pkt – za wskazanie 3 cech

1 pkt – za wskazanie 2 cech

0 pkt – za wskazanie 1–0 cech

Zadanie 15. (0–9)

Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura; w malarstwie: kompozycja, kolor, światłocien), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.
--	---

a)

Poprawna odpowiedź:

gotyk

Schemat punktowania:

1 pkt – za określenie stylu dzieła

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

b)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

– budowle trójnawowe

– budowle na planie krzyża (łacińskiego i lotaryńskiego)/budowle na planie podłużnym

– prostokątny kształt przęsła

- posiadają obejście
- przylega do nich wirydarz
- dwie wieże w fasadzie

Schemat punktowania:

- 2 pkt – za poprawne wskazanie 2 podobieństw
- 1 pkt – za poprawne wskazanie 1 podobieństwa
- 0 pkt – za błędne wskazanie lub brak odpowiedzi

c)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Opactwo Westminsterskie	Katedra w Salisbury
<ul style="list-style-type: none"> – jeden transept – prezbiterium zamknięte półkoliście – dwie wieże w fasadzie – kaplica na osi kościoła zakończona wieńcem absyd/kapliczek 	<ul style="list-style-type: none"> – dwa transepty – prezbiterium zamknięte ścianą prostą – główna wieża w przecięciu nawy i transeptu – kaplica na osi kościoła zamknięta ścianą prostą

Schemat punktowania:

- Opactwo Westminsterskie
- 2 pkt – za 2 poprawne odpowiedzi
 - 1 pkt – za 1 poprawną odpowiedź
 - 0 pkt – za błędne odpowiedzi lub brak odpowiedzi

- Katedra w Salisbury
- 2 pkt – za 2 poprawne odpowiedzi
 - 1 pkt – za 1 poprawną odpowiedź
 - 0 pkt – za błędne odpowiedzi lub brak odpowiedzi

d)

Poprawna odpowiedź: B

- 1 pkt – za poprawną odpowiedź
- 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

e)

Poprawna odpowiedź:

Francja

Schemat punktowania:

- 1 pkt – za poprawną odpowiedź
- 0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 16. (0–13)

3. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura; w malarstwie: kompozycja, kolor, światłocień), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.
---	---

a)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

- Obie kompozycje są jednopostaciowe.
- Obie rzeźby są wolnostojące.
- Rzeźba A jest bardziej statyczna.
- Rzeźba B jest dynamiczna.
- W rzeźbie A dominują piony i poziomy.
- W rzeźbie B dominują łuki i diagonale.
- Rzeźba A ma charakter bardziej zwarty.
- W rzeźbie B występuję więcej ażurów (jest silniej rozczłonkowana).
- Rzeźba B jest silniej asymetryczna.
- Obie rzeźby mają charakter odśrodkowy.
- Rzeźba A ma jeden punkt oparcia.
- Rzeźba B ma dwa punkty oparcia.

Schemat punktowania:

6 pkt – za 6 poprawnych odpowiedzi

5 pkt – za 5 poprawnych odpowiedzi

4 pkt – za 4 poprawne odpowiedzi

3 pkt – za 3 poprawne odpowiedzi

2 pkt – za 2 poprawne odpowiedzi

1 pkt – za 1 poprawną odpowiedź

0 pkt – za błędne odpowiedzi lub brak odpowiedzi

b)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Rzeźba A

- Lepcke idealizuje postać.
- Postać A jest antykizowana.
- Starannie oddana anatomia/poprawne proporcje.
- Ciało modelki w bezruchu, moment skupienia przed strzałem.
- Brak ukazania emocji na twarzy.

Rzeźba B

- Postać B potraktowana jest bardziej syntetycznie/uproszczona anatomia.
- Schematycznie/w sposób uproszczony ukazana twarz Herkulesa (archaizacja twarzy).
- Ciało łucznika ukazane w dynamicznym ruchu, pełne napięcia.
- Proporcje ciała Herkulesa są poprawne, choć nieco przysadziste.
- Idealizacja ciała Herkulesa.
- Powściągliwie ukazane emocje na twarzy postaci.

Schemat punktowania:

2 pkt – za co najmniej 1 poprawną odpowiedź dotyczącą rzeźby A i 1 poprawną odpowiedź dotyczącą rzeźby B

1 pkt – za 1 poprawną odpowiedź dotyczącą rzeźby A lub B

0 pkt – za błędne odpowiedzi lub brak odpowiedzi

c)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

- Obie rzeźby przedstawione zostały w akcji.
- Obie przedstawiają postaci podczas analogicznej czynności.
- Rzeźba A ukazuje anonimową postać/sportsmenkę.

- Rzeźba A ma charakter alegoryczny/ma charakter ponadczasowy.
- Rzeźba B odnosi się do mitologii.
- Rzeźba B przedstawia jedną z prac Herkulesa (Zabicie ptaków stymfalijskich).
- Rzeźba B ma charakter narracyjny.

Schemat punktowania:

3 pkt – za 3 poprawne odpowiedzi

Uwaga: Aby uzyskać 3 punkty, zdający musi odnieść się do tematu obu rzeźb.

2 pkt – za 2 poprawne odpowiedzi

1 pkt – za 1 poprawną odpowiedź

0 pkt – za błędne odpowiedzi lub brak odpowiedzi

d)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Rzeźba A:

- antyk (epoka klasyczna rzeźby greckiej)
- sztuka klasycyzmu

Rzeźba B:

- antyk/starożytna sztuka grecka (twarz wskazuje inspiracje epoką archaiczną rzeźby greckiej)
- twórczość Rodina

Schemat punktowania:

2 pkt – za wskazanie źródła inspiracji obu rzeźb

1 pkt – za wskazanie źródła inspiracji jednej rzeźby

0 pkt – za błędne wskazanie źródeł inspiracji lub brak odpowiedzi

Zadanie 17. (0–6)

3. Analiza i interpretacja tekstów i wytworów kultury	3.1) Zdający dokonuje opisu i analizy porównawczej dzieł, uwzględniając ich cechy formalne (np. w architekturze: układ przestrzenny, plan, bryła, konstrukcja, dekoracja; w rzeźbie: bryła, kompozycja, faktura; w malarstwie: kompozycja, kolor, światłocień), a także potrafi wskazać te środki ekspresji, które identyfikują analizowane dzieło i wskazują na jego klasyfikację stylową.
---	---

a)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

Obraz A	Obraz B
<ul style="list-style-type: none"> – wąska gama barw – barwy ciepłe – przeważają barwy ziemi – wyraźne kontrasty walorowe pomiędzy jasną karnacją postaci a ciemnym tłem – kolorystyka nasycona – barwy złamane 	<ul style="list-style-type: none"> – szeroka gama barw – równowaga barw chłodnych i ciepłych – przeważają barwy chromatyczne (widma tęczy) – kontrasty temperaturowe między oranżem a błękitem – kolorystyka nasycona – występują zarówno barwy czyste (oranż) jak i złamane (błękit) – dywizjonistyczne rozumienie koloru jako wypadkowej barw podstawowych/plama nakładana w sposób dywizjonistyczny – koloryt relatywny

Schemat punktowania:

Obraz A

2 pkt – za 4 poprawne odpowiedzi

1 pkt – za 3 poprawne odpowiedzi

0 pkt – za 2–0 poprawnych odpowiedzi

Obraz B

2 pkt – za 4 poprawne odpowiedzi

1 pkt – za 3 poprawne odpowiedzi

0 pkt – za 2-0 poprawnych odpowiedzi

b)**Przykłady poprawnych odpowiedzi:**

– kontakt z impresjonistami

– wyjazd do Paryża

– odwiedziny u brata Theo, marszanda sztuki, zaznajomionego z nowoczesnymi tendencjami francuskiego malarstwa

Schemat punktowania:

1 pkt – za poprawne wskazanie przyczyny

0 pkt – za błędne wskazanie lub brak odpowiedzi

c)**Poprawna odpowiedź:**

postimpresjonizm/protoekspresjonizm

Schemat punktowania:

1 pkt – za poprawną odpowiedź

0 pkt – za błędną odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 18. (0–20)

Tworzenie wypowiedzi	2.1) Zdający porównuje style i kierunki, uwzględniając źródła inspiracji, wzajemne oddziaływania, wpływ mecenatu artystycznego, wydarzeń historycznych i kulturalnych oraz estetyki na cechy tych stylów; 2.2) Zdający rozpoznaje w dziele sztuki temat i potrafi wskazać jego źródło ikonograficzne; 2.3) Zdający formułuje samodzielne, przejrzyste i logiczne pisemne wypowiedzi na temat sztuki, uwzględniając właściwą kompozycję pracy, język i styl, opis ikonograficzny i formalny przytaczanych przykładów dzieł.
----------------------	--

Temat 1.

Na co najmniej trzech wybranych przykładach dzieł z trzech różnych okresów omów przemiany w rzeźbie starożytnej Grecji.

Rzeźba starożytnej Grecji nie ma charakteru jednolitego. Trzy okresy w sztuce greckiej: archaiczny, klasyczny i hellenistyczny, to czasy głębokich przemian, jakim podlegały wytwory tej dyscypliny artystycznej począwszy od ok. XII w. p.n.e. aż do roku, 30 p.n.e., kiedy to Grecja została podbita przez Rzymian. Początki rozwoju sztuki greckiej wiążą się z czasem, kiedy Grecję najechały przybyłe z Północy plemiona Dorów. Ekspansję ułatwił Dorom kryzys, w jakim znalazła się cywilizacja mykeńska, a którego przyczyny dla historyków do dzisiaj pozostają zagadką. Nie wiele jednak wiemy o sztuce greckiej w pierwszych wiekach po najeździe Dorów. Natomiast ok. roku 750 r. p.n.e. rozpoczął się pierwszy wielki okres w kulturze starożytnej Grecji – okres archaiczny.

Rzeźba już w epoce archaicznej odgrywała znaczącą rolę. Podobnie jak architektura, związana była z religią. Początkowo artyści ograniczali się przede wszystkim do wytwarzania posągów bogów, a także dekoracji tympanonów i metop. W pierwszych wiekach okresu archaicznego rzeźbiono zazwyczaj stojące, siedzące lub kroczące niewielkie figurki. Wraz z rozwojem architektury wzrosło zapotrzebowanie na rzeźbę monumentalną. W VI w. p.n.e. wykształciły się podstawowe typy przedstawień figuralnych: stojący, nagi mężczyzna – kuros – oraz stojąca lub siedząca odziana kobieta – kora. Sylwetki kurosów stawiano na grobach lub ofiarowywano jako wota dziękczynne. Przykładem takiej postaci jest Kuros z Anavyssos. Sposób przedstawienia ujawnia wyraźną inspirację statuaryczną rzeźbą egipską. Postać mężczyzny cechują szerokie barki i wąskie biodra. Ukazany on jest frontalnie. Lewa noga wysunięta jest do przodu, a ręce, opuszczone wzdłuż ciała, lekko zwinięte są w pięści. Twarz nie wyraża cech indywidualnych. Widnieje na niej lekko zarysowany, umowny uśmiech, który w rzeczywistości nie oddaje jakichkolwiek emocji. Mimo swojej niezwykle statyczności, w posągu tym uwidacznia się zainteresowanie anatomią, co ujawniają: nagość postaci, właściwe proporcje czy lekko zarysowane mięśnie. W okresie archaicznym kobiet nie przedstawiano w akcji, dlatego kory ubrane były w przepasane i obficie udrapowane peplosy. Ich twarze również zdołał umowny uśmiech, kryjący prawdziwe emocje.

Okolo 500 roku rozpoczął się w Grecji okres klasyczny. O charakterze rzeźby monumentalnej w tym czasie zadecydowała przede wszystkim twórczość takich wybitnych rzeźbiarzy, jak: Fidiasz, Poliklet, Myron, a u schyłku okresu – Lizyp i Praksyteles. Rzeźbiarze okresu klasycznego świadomie odchodzili od sztywnej pozy ciała, interesując się zagadnieniem ruchu. Przykładem tutaj może być posąg Doryforosa, którego twórcą jest Poliklet. Artysta uważał, że doskonałość zależy od stosunków liczbowych i można osiągnąć znakomite proporcje poprzez odpowiednie zwielokrotnienie przyjętej miary – modułu, którym była długość palca u ręki. Zatem Poliklet był twórcą matematycznego kanonu postaci. We wspomnianym posągu Doryforosa artysta zrezygnował z dawnej frontalności i statyczności na rzecz nowej zasady kontrapostu, która odąd cechowała rzeźbę klasyczną. Zasada ta polega na wprowadzeniu dynamiki do korpusu postaci poprzez utrzymanie ciężaru ciała na jednej nodze, podczas gdy druga jest w tym czasie lekko ugięta, a stopa cofnięta. W ten sposób kręgosłup przyjął „esowaty” kształt, a skośne linie bioder i ramion były sobie przeciwstawione. Układowi nóg odpowiadał układ rąk, z których jedna była napięta, a druga - luźno opuszczona. W ten sposób kompozycja stała się bardziej zróżnicowana. Poliklet podejmował tematy świeckie, rzeźbiąc sylwetki młodych sportowców, takie właśnie jak Doryforos. Nie były to portrety konkretnych postaci, lecz ideały piękna. Dzięki bardzo wnikliwie wyliczonym proporcjom, posągi te są niezwykle harmonijne, a na ich twarzach maluje się klasyczny spokój i uroczysta powaga, którą Grecy określali pojęciem ethos.

W IV wieku p.n.e., czyli tzw. okresie późnoklasycznym, rzeźba zmieniła trochę charakter. Dążenie do idealizacji, charakterystyczne dla sztuki czasów Peryklesa, zaczęło ustępować wiernej inspiracji naturą. Pod koniec okresu klasycznego zaczęły powstawać pierwsze akty kobiece. Poprzedzały je przedstawienia kobiet ubranych, ukazanych w tzw. stylu mokrej szaty (np. Mojry z przyczółka Partenonu). Ich ciała są odziane, ale szaty spowijają je w taki sposób, że uwydatniają kształty. Styl „mokrych szat” stanowił miłowy krok w kierunku całkowitego odsłonięcia ciała kobiecego w sztuce greckiej. Za twórcę pierwszych kobiecych aktów uważany jest właśnie Praksyteles. Znakomitym przykładem jego dzieła jest wyrzeźbiony do sanktuarium w Knidos marmurowy posąg Afrodyty. Boginię ukazał artysta jako zwykłą kobietę, która wyszła właśnie z kąpieli. Rzeźbę cechuje miękki, delikatny modelunek, wyrafinowana elegancja i nowy sposób ukazywania bogów, którzy stali się bliscy ludziom, bowiem przedstawiano ich podczas codziennych czynności. Artysta rozwinął też zasadę kontrastu, wprowadzając jeszcze więcej dynamiki do korpusu postaci poprzez mocniejsze wygięcie kręgosłupa. W dalszym ciągu jednak twarz przedstawiana jest beznamiętnie, nieukazująca żadnych emocji. Afrodyta z Knidos była posagiem niezwykle popularnym u Rzymian, dlatego doczekała się wielu kopii.

Okres klasyczny zakończył się wraz ze śmiercią Aleksandra Macedońskiego i podziałem jego imperium pomiędzy czterech jego wybitnych wodzów – diadochów. Od ok. 330 p.n.e., do czasu podboju Grecji przez Rzymian, datuje się okres hellenistyczny. Na skutek militarnej ekspansji Aleksandra Wielkiego i jego następców sztuka grecka w okresie hellenistycznym rozprzestrzeniła się na nowe tereny, o odmiennych tradycjach rzeźbiarskich. Lokalne tradycje wpływały na jej charakter, dzięki czemu rzeźba stała się bardziej różnorodna. Rozwinęła się wówczas rzeźba portretowa, a portrety coraz częściej stawały się psychologicznymi studiami modelu. W okresie hellenistycznym pojawiła się też nowa tendencja w ukazywaniu ciała dzieci, nie jako pomniejszonych dorosłych, lecz o proporcjach właściwych ich wiekowi. W tym okresie poszerzyła się też tematyka. Pojawiły się przedstawienia nacechowane silną erotyką, a także motywy alegoryczne. Sięgano też po nowe, rzadziej wykorzystywane motywy mitologiczne. Umiejętne operowanie głębią pozwalało artystom na komponowanie dzieł wieloplanowych i wielofiguralnych.

Doskonałym przykładem rzeźby hellenistycznej, w której zrealizowane są niemal wszystkie cechy epoki, jest słynna Grupa Laokoona – dzieło trzech rzeźbiarzy z wyspy Rodos: Agesandrosa, Polydorosa i Atenodorosa. Tematyka zaczerpnięta została z literatury Homera. Laokoon, mityczny kapłan Apollina, ściągnął na siebie gniew bogów. Kiedy wraz z synami składał ofiarę Posejdonowi, wysunęły się z morza ogromne węże. W wielofiguralnej kompozycji artyści ukazali moment zmagania się ze śmiercią. Dramatyczne przeżycia widoczne są nie tylko w napięciu mięśni, gestach i pozach postaci, ale przede wszystkim rysują się na ich twarzach. Ten sposób uzewnętrznienia emocji Grecy nazywali pojęciem *pathos*. Klasyczne ideały piękna: harmonia, symetria i rytm ustąpiły tendencji do silnej ekspresji i dynamiki. Całość kompozycji ujęta jest w bryle stożka. Ten układ kompozycyjny stał się niezwykle popularny w okresie hellenistycznym. Wielofiguralna rzeźba odzwierciedla właściwie wszystkie cechy epoki.

Podsumowując, uznać można, że przemiany w rzeźbie greckiej wiążą się z trzema kolejnymi okresami historycznymi. Rzeźbę okresu archaicznego cechowały: frontalność ujęcia, statyka, hieratyzm, zwarta bryła i schematycznie zarysowana anatomia. Postacie nie ukazywały prawdziwych emocji. Okres klasyczny to czas poszukiwania doskonałych proporcji i piękna, czyli dążenie do idealizacji. Nastąpiło większe zainteresowanie anatomią ciała i ruchem w obrębie sylwetki. Twarze jednak nadal cechowała zazwyczaj uroczysta powaga i powściągliwość mimiki. Pojawiły się natomiast pierwsze akty kobiece. Okres hellenistyczny to czas największej różnorodności dzieł i dynamizmu. Bryła, zwłaszcza w kompozycjach wielofiguralnych była rozczłonkowana. Twarze najczęściej wyrażały silne emocje. Pojawił się też szerszy zakres ikonograficzny.

Poziom wykonania zadania

1. Kompozycja i układ treści: poziom 3. (3 pkt). Praca zgodna z tematem. Jej kompozycja jest proporcjonalna, wnioskowanie właściwe.
2. Treść: poziom 3. (13 pkt). Zaprezentowano bogaty materiał faktograficzny, potwierdzający znajomość epoki. Dobór dzieł jest całkowicie poprawny. Omówiono cechy stylistyczne rzeźb i osadzono je właściwie w poszczególnych okresach, właściwych dla sztuki greckiej. Argumentacja wyczerpuje wymagania tematu, argumenty są trafne. Zdający wykazał się wiedzą o epokach i niektórych kontekstach, zwłaszcza kontekście historycznym. Podał właściwe względem tematu przykłady artystów (wszędzie tam, gdzie dzieło jest sygnowane) oraz dzieł.
3. Terminologia: poziom 2. (2 pkt). Terminologia jest bogata i właściwie przywoływana. Zwłaszcza dotyczy to terminów i pojęć z zakresu analizy formy dzieł.
4. Język i styl: poziom 2. (2 pkt). Styl jest poprawny, słownictwo bogate.

Za wypowiedź przyznano 20 punktów.

Temat 2.

Na podstawie co najmniej trzech wybranych dzieł z różnych dziedzin sztuki wykaż sposoby odchodzenia od form klasycznych w manieryzmie.

Termin sztuka klasyczna jest pojęciem szerokim, wykraczającym poza ramy jednoznacznego określenia stylu lub kierunku. Cechami takiej sztuki są wywodzące się od starożytnych Greków i Rzymian, ład, umiar, równowaga, prostota. Kategoria piękna nabiera znaczenia obiektywnego w związku z matematycznym wyznaczaniem proporcji. Ideały klasyczne w epoce nowożytnej respektowali przede wszystkim artyści renesansu i francuskiego baroku klasycyzującego.

Sztuka manieryzmu, szesnastowiecznego stylu artystycznego powstałego po dojrzałym renesansie (po 1520 r.), była swoistym połączeniem dwóch, zdawałoby się, skrajnych tendencji: z jednej strony czerpała z renesansu, a więc i ze sztuki klasycznej, z drugiej – od tejże klasyczności odchodziła.

Odcięcie się od klasycznego spojrzenia na świat doskonale ilustrują dzieła: „Madonna z długą szyją” obraz włoskiego malarza Parmigianina, „Perseusz z głową Meduzy” i Saliera (solniczka) włoskiego rzeźbiarza Benvenuto Celliniego oraz dwie kamienice braci Przybyłłów, pod św. Mikołajem i św. Krzysztofem, z Kazimierza Dolnego.

We wszystkich tych dziełach można zaobserwować zerwanie z cechami typowymi dla sztuki renesansowej opartej na wzorach antycznych, takimi jak dążenie do wiernego odtwarzania rzeczywistości, wyidealizowanie sylwetki, matematycznie wyliczone proporcje każdego elementu dzieła, czy konsekwencja w ujęciu perspektywicznym.

W drodze między piętnastowiecznym wczesnym renesansem a manieryzmem diametralnie zmieniło się myślenie twórców: ich prace nie miały już traktować wyłącznie o ideach, odwoływać się do wzniosłych myśli odbiorców, nie miały być pełne spokoju, symetrii i harmonii. Zamiast tego, głównym celem sztuki stała się sztuczność form, zaskoczenie, efekt, wirtuozeria.

Zerwano ze spokojem na rzecz niepokoju, z harmonią na rzecz dysharmonii, z dokładnością w mimetycznym odwzorowywaniu natury na rzecz niespotykanych wcześniej rozwiązań i celowego zaburzenia tektoniki.

„Madonna z długą szyją” przedstawia klasyczny temat Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Za wnętrzem z głównymi postaciami rozciąga się pejzaż przysłonięty kotarą – nie wiemy, czy bohaterowie są w komnacie, czy w ogrodzie, co robi mała postać po prawej stronie i z jaką właściwie sytuacją zostaliśmy skonfrontowani. Obraz jest tajemniczy, niejasny, zaskakujący,

a kompozycja skomplikowana. Proporcje postaci są zaburzone, ciała rozciągnięte, a twarze mocno wysmukłone.

Podobne cechy dostrzec można również w twórczości Celliniego. Perseusz w sposób niezwykle elegancki dzierży głowę Meduzy. Patrząc na odwołującą się do mitologii rzeźbę, zaobserwować można też inną ważną cechę manieryzmu: kunsztowność. Bohater ukazany został w głębokim kontrapoście, jego pozę cechuje lekkość i gracia. Dzieło pozbawione jest całkowicie dramatyzmu i patosu, odznacza się za to znaczną dozą dekoracyjności.

Saliera Franciszka I z pewnością nie jest najpraktyczniejszym przedmiotem. Jej funkcja nie dominuje, ważniejsze wydaje się ukazanie zdolności i kunsztu warsztatu złotniczego. Postacie Gai i Neptuna zdobiące solniczkę, personifikujące ziemię (pieprz) i morze (sól) w kompozycji i formie przywołują postacie Dnia i Nocy z florenckiego nagrobka Giuliana Medici wykonanego przez mistrza dojrzałego renesansu Michała Anioła. Widać doskonale, że w manieryzmie zamiast monumentalności herosów mamy wyrafinowaną ozdobę stołu. Wielobarwność i znaczna liczba detali zastosowanych zgodnie z manierystyczną modą na kompozycje w typie horror vacui wywołują wrażenie skomplikowania i bogactwa.

Manierystyczną antyklasycyzację zauważyć można także w architekturze. Doskonałym przykładem mogą być kamienice braci Przybyłłów, Krzysztofa i Mikołaja, z Kazimierza Dolnego, wzniesione na początku XVII stulecia. Widać w ich dekoracji iście manierystyczne odejście od klasycysto-renesansowego umiłowania liczby i harmonii. Nawiązania do antyku są jasne: stylizowane tympiony, fryzy, arkady, ale oto nagle jeden z fragmentów attyki urywa się w połowie. Widać, że elementy klasyczne zostały tu użyte wyłącznie w formie dekoracyjnej, są sposobem przyozdobienia, nie sposobem budowania. Asymetria zastąpiła symetrię, potężna attyka pokryta licznymi ornamentami wydaje się być nieproporcjonalnie ciężka w stosunku do całej budowli. Miejsce logiki konstrukcyjnej zajęła manierystyczna atektonika.

Manieryzm czerpie w pewnej mierze z form i tematów klasycznych poprzez stosowanie architektonicznej dekoracji antycznej, trójwymiarowość przestrzeni, iluzję, idealizację, tematykę czerpaną z mitologii, z drugiej – aklasycystyczny o niekonwencjonalnych efektach formalnych, ekstrawaganckich kompozycjach, nieoczekiwane zestawienie elementów architektonicznych, kontrastach i napięciach. I to nas zaskakuje, a przecież o efekt zaskoczenia właśnie chodziło ówczesnym artystom.

Poziom wykonania zadania

1. Kompozycja i układ treści: poziom 3. (3 pkt). Praca zgodna z tematem. Jej kompozycja jest proporcjonalna, trójdzielna, wnioskowanie właściwe.
2. Treść: poziom 3. (13 pkt). W pracy wykorzystano wskazaną liczbę przykładów. Tekst obfituje w faktografię, co potwierdza bardzo dobrą znajomość kierunku. Dobór dzieł jest całkowicie poprawny, przy czym wybrano dzieła reprezentujące różne dziedziny sztuki: malarstwo, rzeźbę, rzemiosło artystyczne i architekturę. Wyczerpująco omówiono cechy stylistyczne dzieł manierystycznych w odniesieniu do cech klasycznych. Osadzono przykłady we właściwych kontekstach, zwłaszcza estetycznym i historycznym. Argumentacja wyczerpuje wymagania tematu, argumenty są trafne. Zdający podał właściwe względem tematu przykłady dzieł i zidentyfikował ich twórców. Praca w niektórych miejscach wykazuje cechy erudycyjnej.
3. Terminologia: poziom 2. (2 pkt). Terminologia jest bogata i właściwie przywoływana. Zwłaszcza dotyczy to terminów i pojęć z zakresu analizy formalnej dzieł i estetyki.
4. Język i styl: poziom 2. (2 pkt). Styl jest całkowicie poprawny, słownictwo bogate.

Za wypowiedź przyznano 20 punktów.

Kryterium	Poziom	Wyszczególnienie	Punktacja	
1. Kompozycja i układ treści	3	Właściwa, trójdzielna i proporcjonalna kompozycja oraz poprawne wnioskowanie wraz z odniesieniem do problemu zawartego w temacie.	3	0–3
	2	Kompozycja nieznacznie zaburzona lub uproszczone wnioskowanie.	2	
	1	Kompozycja nieznacznie zaburzona i uproszczone wnioskowanie.	1	
	0	Brak właściwej kompozycji; wnioskowanie nietrafne lub jego brak.	0	
2. Treść	4	Pełne opracowanie tematu, argumentacja wyczerpuje wymagania tematu, wszystkie argumenty trafne, praca nie zawiera żadnych błędów merytorycznych. Zdający wykazał się wiedzą o epokach i kontekstach, np. estetycznym, biograficznym, historycznym, literackim, filozoficznym, społecznym, religijnym. Podał liczne, właściwe względem tematu przykłady artystów i/lub dzieł. Praca zawiera poprawny opis i analizę dzieł i/lub twórczości artystów, postaw i zjawisk artystycznych we wskazanej liczbie. Zjawiska artystyczne zostały prawidłowo usytuowane w czasie.	13	0–13
	3	Pełne opracowanie tematu, ale argumentacja nie wyczerpuje wymagań tematu lub argumentacja wyczerpuje wymagania tematu, ale niektóre argumenty są nietrafne, praca może zawierać drobne błędy merytoryczne. Zdający wykazał się wiedzą o epokach i niektórych kontekstach. Podał właściwe względem tematu przykłady artystów i/lub dzieł. Praca zawiera poprawny opis i analizę dzieł i/lub twórczości artystów, postaw i zjawisk artystycznych we wskazanej liczbie.	12 lub 10	
	2	Niepełne opracowanie tematu, większość argumentów trafnych, mogą pojawić się mało istotne błędy merytoryczne. Zdający wykazał się niepełną wiedzą o epokach artystycznych. Podał w większości właściwe względem tematu przykłady artystów i/lub dzieł. Praca zawiera w większości poprawny opis i analizę dzieł i/lub twórczości artystów, postaw i zjawisk.	8 lub 6	
	1	Próba opracowania tematu, pojawiają się istotne błędy merytoryczne. Zdający wykazał się fragmentaryczną wiedzą o epokach artystycznych. Przytoczone przykłady artystów i/lub dzieł są w części trafne, ale stanowią niewystarczającą egemplifikację tematu. Praca zawiera elementy opisu i analizy niektórych z przytaczanych dzieł, dotyczy to również postaw, zjawisk artystycznych i twórczości artystów.	4 lub 2	

	0	Brak argumentacji lub praca nie na temat, pojawiają się rażące błędy merytoryczne, np. w zakresie nazywania stylów i epok oraz przykładów artystów i dzieł.	0	
3. Terminologia	2	Bogata i różnorodna terminologia z dziedziny sztuki (w tym nazwy technik, stylów i kierunków artystycznych – innych niż określone w temacie).	2	0–2
	1	Sporadycznie stosowane we właściwym kontekście terminy i pojęcia (w tym nazwy technik, stylów i kierunków artystycznych innych niż określone w temacie). Nieliczne usterki terminologiczne.	1	
	0	Brak terminologii lub stosowanie jej w sposób rzadki i/lub nieadekwatny. Rażące błędy terminologiczne.	0	
4. Język i styl	2	Właściwy i sprawny styl (dostosowany do sytuacji komunikacyjnej), poprawna składnia, dopuszczalne nieliczne błędy zapisu, ale brak rażących błędów w pisowni nazwisk słynnych artystów.	2	0–2
	1	Styl komunikatywny (brak kolokwializmów), w większości poprawna składnia, dopuszczalne błędy zapisu, również nazwisk artystów.	1	
	0	Język niekomunikatywny, kolokwializmy, często niezgodna z normą składnia, licznie błędy różnego rodzaju.	0	